

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Q. Septimii Florentis Tertvlliani Carthaginensis
Presbyteri, Opera Qvæ Hactenvs Reperiri Potvervnt
Omnia**

Tertullianus, Quintus Septimius Florens

Coloniæ Agrippinæ, Anno M. DC. XVII.

Librorum sex de Ecstasi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71872](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71872)

A Tertulliano competat id quod Gennadius Melitanis tribuit, quod terrenum regnum Christi peracrit, & describitur Libro de SPE FIDELIVM, quam quoad illi impingit de cibo & potu, quo factum fortasse, ut pra alius Melitoniem commendat Auctor libri illi pro Montano scriptis, quorum fragmenta sequuntur, iuxta quod ibi ex B. Hieron. citabitur, ut patet quum etiam Montani fuisse hoc paradoxon ipse his verbis dicto loco significat: Hanc, &c. & qui apud fidem nostram est noua Prophetia scio testatur, ut etiam effigiem ciuitatis, ante representationem eius, conspectui futuram in signum praedicant. Verba Auctoris, quibus quod dixi, confirmatur, sunt imprimis illa supra citata: de restitutione Iudaeae, quomodo allegorica interpretatio in Christum & Ecclesiam, & habitum & fructum eius competat, & longum est persequi, &c. Si enim alle-

gorica, ergo non litteralis, & proinde perperam illa impingeret quis (quod in Cerinthum magis competit, & Dimarchus iuxta Epiphani.) in saurionem templi, hostiarum sanguinem, etiam Sabbati, & circumcissionis iniuriam. Eodem pertinet quod Paulus post eodem loco subiicit: Hanc (nempe Ierusalem ciuitatem caelo delictam) dicimus, excipendis reurctione sanctis, & reuocandis omnium bonorum, utique spiritualium, copia, in compensationem eorum, quae in seculo vel desepimus vel amissimus, à Deo prospectam. Nam si spiritualium bonorum copia, ergo non temporalium, quam alij se-mittant. In hoc interim cum aliis ille conuenit (quamquam etiam ex-ronse) quod confiteatur, in terra quidem regnum nobis repositum, sed ante caelum.

Q. SEPTIMII FLORENTIS
TERTVLLIANI, CARTHAGINIENSIS
PRESBYTERI, OPERVM ADVERSVS ECCL-
SIAM pro Montano scriptorum Notule.

B Q. SEPTIMII FLORENTIS TERTVLLIANI,
LIBRORVM SEX DE ECSTASI MENTIO, EX B. HIERON. CATAL.
Script. Ecclef. & Nicephoro lib. 4. hist. Ecclef. cap. 22 ac 34.

TERTULLIANI
OPERA

IC (inquit B. Hieron. de Tertulliano, & ipsi iisdem verbis Nicephorus) quum vsque ad mediam aetatem Presbyter Ecclesiae perman- sisset, inuidia postea & contumeliis clericorum Romanae Ecclesiae, ad Montani dogma delapsus, in multis libris nouae Prophetiae meminit, specialiter autem aduersus Ecclesiam texuit volumina. De Pudicitia, de Fuga in persecutione, de Inciuias, de Monogamia, DE ECSTASI LIBROS SEX. TERTVLLIANVS, (inquit idem) sex voluminibus aduersus Ecclesiam aedit, quae scriptae in graeco, &c. Melitoni (inquit idem in Melitane) elegans & declamatorium ingenium, laudans Tertullianus in Libris ut aduersus Ecclesiam pro Montano, dicit eum à ple- riq; nostrorum Prophetam putari.

conspicit, vel quum per ipsum Deus loquitur, necesse est excidat sensu, obumbratus scilicet virtute diuina, de quo inter nos & Pli- chos est questio. Vbi (sicuti latius infra Tom. 5. lib. de Irenaeo adu. Psephicos per Psephicos intelligit Catholicos, & ad h. s. x. de ECSTASI LIBROS aduicit, quos contra Ecclesiam scriptos esse certum est. At pulvere contra Montanistas Epistolae, her. 48. postquam scripturas probauit veros Prophetas cum constanti ratione & intelligen- tia locutos ex infidelis Spiritus sancti, sana mente & corpore ad Montani Prophetiam uenire probat eum neque falsis uentis uaticinatam, neque intelligentiam mentis habuisse, ex proprio ipsius Montani uerbo. Quid? quod scripturas supra citam Gen. 2. nihil pro illis facere doceat. Nam, inquit, ipsi Adam Deum inducunt ecclesia somni, non ecclesiam emotionem mentis. Ecclesia autem iuxta uarias differencias modum habet. Dicitur enim Ecclesia, super ob excellen- tiam admirationis. Dicitur & Ecclesia infans, eo quod à mensura moueat. Verum illa somni Ecclesia, hoc est, post, iuxta alium modum dicitur esse, iuxta naturalem actionem, maxime, eo quod profundissime sancto Adamo inductus esset. Quem amplius Ecclesiam appellauit, eo quod fecerit ipsum ad tempus non sentire dolorem, propterea quod ac- cepturus erat castam ad ipso, & ipsam formaturus in mulierem. At non erat mens Ecclesiae, ac intelligentia emota. Statim enim ut sur- rexit, agnouit & dixit: Hoc nunc os ex osibus meis, &c. Non enim, uelut uides, praeterit a quando erat in somno dicitur: Hoc nunc ex osibus meis. Agnouit praesentia, postquam facta esset mulier, agnoscent eam de corpore suo sublatam. Vaticinatus facta futura, uirum: Ea gratia relinquitur homo patrem suum & matrem, &c. Non autem non sunt uiri mente moti, neque intelligentia priuati, sed sanam mentem habentis. Eodem pertinere uidetur quod B. Hieron. Quasi Hebr. in Genesim adnotauit: Pro ECSTASI, id est, somno excessu, in Hebraeo haberi Tardema, quod aequum agere & ego. Symmachus eger, id est, grauem & profundum somnum interpretati sunt. Denique lo- quitur: Et dormiuit. Id ipsum uerbum & in Iona fuerunt somno- sum esse. Atqui nihil pro Montani infans propheta facere illud de Petro: Nesciens quid diceret. At illud referri uolent ad licentiam incon sideratam, uti solent animo confertari, eo quod addatur apud Marcum: Erant enim timore exterriti, & illud certum est, nihil nisi Petrum prophetasse. Porro nititur quidem etiam Auctor ad eundem noua Prophetiae confirmationem detorqueere locum Apostoli Cor. 14. hu uerbi, lib. 5. aduersus Marc. cap. 8. Edat aliquem Phylum ali- quam uisionem, aliquam orationem, dum taxat spiritalem in EC- STASI, id est, amentia, si qua lingua interpretatio accessit. Pro- bet etiam mihi, mulierem apud se propheta esse, ex illis sin- dicitibus feminis, magnificam. Verum, praeterquam quod illud in Ecclesia, ibi non legitur apud Apostolum, ac quod dicitur: ibidem: Et Spiritus Prophetarum Prophetae subiectus est, ex proxima Apostoli uerbi, Montanum, & proinde Tertullianum refutat B. Hieron. Prolog. Comment. in Habacu. Prophetae, inquit, uox ipsi, & aduersus Montani dogma peruersum, intelligit quod uidet, nec ut amentis loquitur, nec in motum in amentium seminatam, alij sine mente somni. Unde & Apostolus iubet, ut prophetantibus alijs, alij fuerit reuelatum, taceant qui prius loquebantur. Ex quo intelligitur, quum quis uolumate retinet, & aliter locum dat ad loquendum, ipso & loqui & tacere quum uelit. Qui autem in ecclesia, id est, in uita loquitur, nec tacere, nec loqui non potestare habet. Eodem pertinet etiam illud eiusdem Prologo in Nabum Prophetam: Non enim lo- quitur in somno, ut Montanus & Prisca, Maximillaque dilu- rant, sed quod prophetae, liber est Visionis intelli- gencia uinuerla qua loqui- tur.

C Hactenus ille. Quorum ex posteriori loco apparet Grace potius quam Latinae libros fuisse conscriptos, sicuti dicemus in sequenti fragmento Latinae.

Nos autem promissis ut stemus, quid Ecclesiae Auctori, quid ue- alio scriptoribus antiquis Ecclesiae fidei, paucis subiungendum duximus. Definitio in genere inuenitur T. 3. supra li. de Anima, ca. 45. Ec- clisiam dicimus excessum sensus, & amentiam instar. Sic in primor- dio formam cum Ecclesia deditur: Et misit Deus Ecclesiam in A- dam, & dormiuit. Somnus enim corpori prouenit in quietem, Ecclesiae anime accessit aduersus quietem, & inde iam forma somni Ecclesiae miscens. Et paulo post: Hic enim proprietates Amentiae huius, quia non fit ex corruptela bonae ualeudinis, sed ex ratione naturae, non enim exterminat, sed auocat mentem. Aliud est con- cutere, aliud mouere, aliud euertere, aliud agitare. Igitur quod memoria suppetit, sanitas mentis est, quod sanitas mentis salua memoria suppetit, amentiae genus est. Ideo non dicitur furere, sed fonnari, ideo & prudentes, siquidem sanus, sapere enim no- strum licet obumbratur, non tamen extinguuntur, nisi quod & ip- sum potest uideri vacare tunc. Ecclesia autem hoc quoque operati de suo proprio, ut si nobis imagines sapientiae inferat, quem- admodum & erroris. Breuior uero & in scripto Auctoris magis con- formis est illa, qua habetur eiusdem lib. cap. 11. ubi de eodem Adamo loquitur. Cecidit, inquit, Ecclesia super illum, sancti spiritus uis, operatrix Prophetiae, & cap. 21. In illum Deus amentiam immisit, spiritalem uim qua constat Prophetia. Atqui prius illud Ecclesiae genus aliquo modo in Adam agnoscebat, postea hoc non item, ut patet quod pertinere uideatur ad Montani, Prisca ac Maximilla entus fano nos comprobandos, quos in Ecclesia, & ut amentes, loqui so- lere confabulantur ipsorum discipuli, & inter eos post mediam aetatem ipse Tertullianus. Huc pertinet illud de Prisca aut Maximilla eius- dem lib. de Anima cap. 9. Est hodie foror apud nos reuelationum charismata sortita, quas in Ecclesia, inter Dominicae sollemnitas per ECSTASIN in spiritu patitur. Hoc est enim quod sibi uult lib. 4. adu. Marc. ca. 22. ubi explicans illud Luc. 9. de Petro: Sed nesciens quid diceret. Quomodo, inquit, nesciens: utrumne simplici erro- re, an irratione (qua significatione etiam dixit lib. aduersus Praxean cap. 15. neque Petrum & Ioannem & Iacobum uisionem Dei sine irratione & amentia expertos esse) quam descendimus in causa nouae Prophetiae: gratia Ecclesiae, id est, amentiam conuenit. In spiritu enim homo constituitur, praefertim quum gloriam Dei

conspicit, vel quum per ipsum Deus loquitur, necesse est excidat sensu, obumbratus scilicet virtute diuina, de quo inter nos & Pli- chos est questio. Vbi (sicuti latius infra Tom. 5. lib. de Irenaeo adu. Psephicos per Psephicos intelligit Catholicos, & ad h. s. x. de ECSTASI LIBROS aduicit, quos contra Ecclesiam scriptos esse certum est. At pulvere contra Montanistas Epistolae, her. 48. postquam scripturas probauit veros Prophetas cum constanti ratione & intelligen- tia locutos ex infidelis Spiritus sancti, sana mente & corpore ad Montani Prophetiam uenire probat eum neque falsis uentis uaticinatam, neque intelligentiam mentis habuisse, ex proprio ipsius Montani uerbo. Quid? quod scripturas supra citam Gen. 2. nihil pro illis facere doceat. Nam, inquit, ipsi Adam Deum inducunt ecclesia somni, non ecclesiam emotionem mentis. Ecclesia autem iuxta uarias differencias modum habet. Dicitur enim Ecclesia, super ob excellen- tiam admirationis. Dicitur & Ecclesia infans, eo quod à mensura moueat. Verum illa somni Ecclesia, hoc est, post, iuxta alium modum dicitur esse, iuxta naturalem actionem, maxime, eo quod profundissime sancto Adamo inductus esset. Quem amplius Ecclesiam appellauit, eo quod fecerit ipsum ad tempus non sentire dolorem, propterea quod ac- cepturus erat castam ad ipso, & ipsam formaturus in mulierem. At non erat mens Ecclesiae, ac intelligentia emota. Statim enim ut sur- rexit, agnouit & dixit: Hoc nunc os ex osibus meis, &c. Non enim, uelut uides, praeterit a quando erat in somno dicitur: Hoc nunc ex osibus meis. Agnouit praesentia, postquam facta esset mulier, agnoscent eam de corpore suo sublatam. Vaticinatus facta futura, uirum: Ea gratia relinquitur homo patrem suum & matrem, &c. Non autem non sunt uiri mente moti, neque intelligentia priuati, sed sanam mentem habentis. Eodem pertinere uidetur quod B. Hieron. Quasi Hebr. in Genesim adnotauit: Pro ECSTASI, id est, somno excessu, in Hebraeo haberi Tardema, quod aequum agere & ego. Symmachus eger, id est, grauem & profundum somnum interpretati sunt. Denique lo- quitur: Et dormiuit. Id ipsum uerbum & in Iona fuerunt somno- sum esse. Atqui nihil pro Montani infans propheta facere illud de Petro: Nesciens quid diceret. At illud referri uolent ad licentiam incon sideratam, uti solent animo confertari, eo quod addatur apud Marcum: Erant enim timore exterriti, & illud certum est, nihil nisi Petrum prophetasse. Porro nititur quidem etiam Auctor ad eundem noua Prophetiae confirmationem detorqueere locum Apostoli Cor. 14. hu uerbi, lib. 5. aduersus Marc. cap. 8. Edat aliquem Phylum ali- quam uisionem, aliquam orationem, dum taxat spiritalem in EC- STASI, id est, amentia, si qua lingua interpretatio accessit. Pro- bet etiam mihi, mulierem apud se propheta esse, ex illis sin- dicitibus feminis, magnificam. Verum, praeterquam quod illud in Ecclesia, ibi non legitur apud Apostolum, ac quod dicitur: ibidem: Et Spiritus Prophetarum Prophetae subiectus est, ex proxima Apostoli uerbi, Montanum, & proinde Tertullianum refutat B. Hieron. Prolog. Comment. in Habacu. Prophetae, inquit, uox ipsi, & aduersus Montani dogma peruersum, intelligit quod uidet, nec ut amentis loquitur, nec in motum in amentium seminatam, alij sine mente somni. Unde & Apostolus iubet, ut prophetantibus alijs, alij fuerit reuelatum, taceant qui prius loquebantur. Ex quo intelligitur, quum quis uolumate retinet, & aliter locum dat ad loquendum, ipso & loqui & tacere quum uelit. Qui autem in ecclesia, id est, in uita loquitur, nec tacere, nec loqui non potestare habet. Eodem pertinet etiam illud eiusdem Prologo in Nabum Prophetam: Non enim lo- quitur in somno, ut Montanus & Prisca, Maximillaque dilu- rant, sed quod prophetae, liber est Visionis intelli- gencia uinuerla qua loqui- tur.

D Gen. 2.

